

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : D2/1/A.O.S.-01/2 (Devralma)
Karar Sayısı : 01-27/258-73
Karar Tarihi : 12.6.2001

A- TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. M. Tamer MÜFTÜOĞLU
Üyeler : Dr. Kemal EROL, İsmet CANTÜRK, Nejdet KARACEHENNEM, A. Ersan GÖKMEN, R. Müfit SONBAY, Kubilay ATASAYAR, Murat GENCER, Mustafa PARLAK, Prof.Dr. Zühtü AYTAÇ, Rifki ÜNAL

B- RAPORTÖRLER : A.Ogün SARI, İbrahim AYDEMİR

C- BİLDİRİMDE

BULUNAN : - Northrop Grumman Corp.
Temsilcisi: Av. Tolga KARATAŞ
La Martine Cad. No: 10 80090 Taksim/İstanbul

D- TARAFLAR : - Northrop Grumman Corp.
1840 Century Park East Los Angeles, CA 90067 ABD
- Litton Industries Inc.
21140 Burbank Boulevard Woodland Hills
California 91367-6675 ABD

E- DOSYA KONUSU : Litton Industries Inc.'in Northrop Grumman Corp. tarafından devralınması işlemine izin verilmesi talebi.

F- DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 23.3.2001 tarih, 8419 sayı ve 25.5.2001 tarih, 2188 sayı ile giren bildirim üzerine, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 7. maddesi ile 1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ'in ilgili hükümleri uyarınca yapılan inceleme sonucunda düzenlenen 6.6.2001 tarih, D2/1/A.O.S.-01/2 sayılı Devralma Ön İnceleme Raporu, 8.6.2001 tarih, REK.0.06.00.00/39 sayılı Başkanlık önergesi ile 01-27 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

G- RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: İlgili raporda, Litton Industries Inc.'in Northrop Grumman Corp. tarafından devralınması işleminin, 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesi ve bu maddeye dayanılarak çıkarılan 1997/1 sayılı Tebliğ'in ilgili hükümleri çerçevesinde ilgili ürün pazarında hakim durum yaratacak veya hakim

durumu güçlendirmeye yönelik olarak ülkenin bütünü yahut bir kısmında herhangi bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğuracak bir devralma işlemi olmadığı ifade edilmiştir.

H- İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

H.1. Taraflar

H.1.1. Northrop Grumman Corporation (Northrop)

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) menşeli olan şirketin 2000 yılındaki satışlarının %86'sı ABD sınırları içerisinde gerçekleşmiştir. Northrop, entegre sistemlerden (hava kara gözetimi ve hava kara muharebe sistemleri) entegre sistemler için öncelikle tamamlayıcı olarak kullanılan ileri teknoloji elektronik sistemlere (gözetim sistemleri ve elektronik savunma sistemleri) kadar çeşitli askeri ve sivil yüksek teknoloji ürünlerinin üretimi ve tedariki ile aktif olarak uğraşmaktadır. Northrop, aynı zamanda bilgi teknolojisi ve teknik hizmetler alanında da faaliyet göstermekte olup geniş kapsamdaki askeri, sivil ve ticari müşterilerine de hizmet sunmaktadır. Şirketin en büyük müşterisi ABD Ordusu'dur.

H.1.2. Litton Industries Inc. (Litton)

Devralınan teşebbüs Litton da ABD menşeli bir şirket olup, 2000 yılı içerisindeki satışlarının %84'ü ABD sınırları içerisinde olmuştur. ABD Ordusu Litton'un en büyük müşterisi konumundadır. Şirket, gemi sistemleri, ileri teknoloji elektronikler, bilgi teknolojisi sistemleri ile elektronik parçalar ve malzemeler üzerine faaliyet göstermektedir.

H.2. İlgili Pazar

H.2.1. Ürün Pazarı

Northrop ağırlıklı olarak askeri havacılık ürünleri üretiminde Litton ise daha çok gemi inşa sektöründe faaliyette bulunmaktadır. Her iki şirketin birlikte ürettikleri ve birbirlerine rakip olarak faaliyette buldukları tek ürün askeri ve sivil hava kontrol sistemlerinde sesli iletişim anahtarı olarak kullanılan VCCS (Voice Communication Control Systems) ekipmanlarıdır. Northrop, 17 Nisan 2000 tarihinde Norveç'te faaliyet gösteren Naiva Aviaton unvanlı şirketi devralmış ve bu sayede Garex marka VCCS üretmeye başlamıştır. Litton ise 1 Mart 1999 tarihinde ABD'de faaliyet gösteren Denro unvanlı şirketi satın alarak VCCS ekipmanları sektörüne girmiştir. Adı geçen ürün iki şirketin de üretmekte olduğu tek üründür. Şirketlerin rekabet halinde oldukları başkaca bir ürün bulunmamaktadır. Buna ek olarak Grumman, Litton tarafından üretilen ve Türkiye'de de satılmakta olan iki ürün serisini daha iktisap edecektir. Bunlar gece görüşü sağlayan görüntü yoğunlaştırıcı sistemler ve ciroskopla idare edilen havacılık sistemleridir. Bu nedenle ilgili ürün pazarları "*askeri ve sivil hava kontrol sistemlerinde kullanılan sesli iletişim anahtarları (VCCS)*", "*görüntü yoğunlaştırıcı tüpler*" ve "*ciroskoplula idare edilen denizcilik sistemleri*" pazarları olarak belirlenmiştir.

H.2.2. Coğrafi Pazar

Söz konusu ürünlerin tüm Türkiye sathındaki havaalanlarında ve askeri tesislerde kullanılmakta olması nedeniyle ilgili coğrafi pazar, "*Türkiye Cumhuriyeti sınırları*" olarak kabul edilmiştir.

H.3. Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme

1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ'in 2. maddesinin (b) bendinde, "*herhangi bir teşebbüsün ya da kişinin diğer bir teşebbüsün malvarlığını yahut ortaklık paylarının tümünü veya bir kısmını ya da kendisine yönetimde hak sahibi olma yetkisi veren araçları devralması veya kontrol etmesi*" teşebbüsler arası birleşme ve devralma sayılan hallerden biri olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede, bildirim konu Litton'un Northrop tarafından devralınması işlemi 1997/1 sayılı Tebliğ anlamında bir "devralma" dır.

Bildirim konu işlemin tarafları olan Litton ve Northrop, ilgili ürün pazarına konu olan ürünlerin Türkiye'ye satışını ya Türk kamu kurumlarının açtığı ihaleler vasıtasıyla doğrudan ya da taşeron firmalar aracılığıyla yapmaktadırlar. Dosyada yer alan bilgi ve belgelerden, Northrop'un ilgili pazarda 2000 yılı içerisinde ABD Doları, Litton'un ise ABD Doları ciro gerçekleştirdiği anlaşılmıştır. Dolayısıyla işleme konu tarafların ilgili ürün pazarındaki toplam cirolarının 42.218.800.000.000 TL. (1 ABD Doları, 1.150.000 TL. olarak hesaplanmıştır.) olduğu görülmektedir.

1997/1 sayılı Tebliğ'in 1998/2 sayılı Tebliğ ile değişik 4. maddesinde, "*birleşmeyi veya devralmayı gerçekleştiren teşebbüslerin, Ülkenin tamamında veya bir bölümünde ilgili ürün piyasasında, toplam pazar paylarının, piyasanın %25'ini aşması halinde veya bu oranı aşmasa bile toplam cirolarının yirmibeş trilyon Türk Lirasını aşması halinde Rekabet Kurulu'ndan izin almaları zorunludur.*" hükmü yer almaktadır. Tarafların sahip olduğu toplam cironun anılan Tebliğ'de belirtilen eşiği aşmasından dolayı, söz konusu işlem Rekabet Kurulu'ndan izin alınması gereken bir devralma işlemidir.

4054 sayılı Kanun'un "Birleşme veya Devralma" başlıklı 7. maddesinde yer alan, "*Bir ya da birden fazla teşebbüsün hâkim durum yaratmaya veya hâkim durumlarını daha da güçlendirmeye yönelik olarak, ülkenin bütünü yahut bir kısmında herhangi bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğuracak şekilde birleşmeleri veya herhangi bir teşebbüsün ya da kişinin diğer bir teşebbüsün mal varlığını yahut ortaklık paylarının tümünü veya bir kısmını ya da kendisine yönetimde hak sahibi olma yetkisi veren araçları, miras yoluyla iktisap durumu hariç olmak üzere, devralması hukuka aykırı ve yasaktır.*" hükmü gereğince, bir birleşme veya devralmanın yasaklanabilmesi için işlemin, ya hakim durum yaratarak ya da mevcut bir hakim

01-27/258-73

durumu güçlendirerek ilgili piyasada rekabeti önemli ölçüde azaltması gerekmektedir.

İlgili ürün pazarlarından; görüntü yoğunlaştırıcı tüpler ve ciroskopla idare edilen denizcilik sistemleri pazarlarında, Litton'un Türkiye pazar paylarının yüksek (sırasıyla; %..... ve %.....) olduğu görülmektedir. Ancak işlemin diğer tarafını oluşturan Northrop söz konusu ürünlere ilişkin herhangi bir faaliyette bulunmamaktadır. Bu nedenle devralma işleminin, bu iki ürün için yoğunlaşma doğurucu etkisi olmayacaktır. Diğer taraftan VCCS ekipmanları pazarında ise işlemin taraflarını oluşturan hem Litton hem de Northrop faaliyet gösterdiğinden, devralma işleminin yoğunluk yaratıcı etkisi bu pazarda görülecektir.

Söz konusu pazarda birleşme sonrası oluşacak yoğunlaşma derecesinin belirlenmesi için CR4¹ indeksi dikkate alınmıştır. VCCS ekipmanları piyasasında işlem sonrasında CR4 indeksinin %67'den %74'e çıktığı görülmektedir. Bu da pazarın sıkı oligopolistik özelliğinin küçük bir oranda da olsa artması anlamına gelmektedir.

Bu noktada pazarın dinamikleri ve pazardaki rekabet koşulları önem kazanmaktadır. Dosya mevcudunda yer alan bilgilerde, Raportörlerce Nisan 2001'den önce beş yıl kadar Litton'un Türkiye'deki satış işlemlerini gerçekleştiren Martı Ltd. Şti. yetkilisi ile yapılan görüşmede, VCCS ekipmanları ve diğer ekipmanlarla ilgili olarak pazara girişte ve ürün tedarikinde herhangi bir kısıt bulunmadığı, bu ürünleri sağlayan birçok firma bulunduğu, ihalelerdeki teknik şartnamelerde sadece ürünün tanımlandığı, herhangi bir firma spesifikasyonuna yer verilmediği belirtilerek, bir önceki havaalanı ihalesine söz konusu ürünleri üreten dört firmanın teklif verdiği, bu firmaların tamamının teknik açıdan yeterli bulunduğu, Litton markasının seçilmesinin sebebinin ise ticari bir tercih olduğu ifade edilmiştir.

Türkiye'de VCCS ekipmanlarının satın alınması genellikle kamu ihalelerinin kazanılması sonucu taşeron firmaların teknik şartnamelerdeki kriterlere göre ürün talep etmesi yoluyla olmaktadır. İşlemin taraflarından Northrop'un bugüne kadar Türkiye'de VCCS ekipmanlarının satışı ile ilgili herhangi bir ihale kazanmadığı görülmektedir. Türkiye'de bu alanda faaliyet gösteren ve bu ürünleri talep eden en büyük iki şirket Zafer Elektrik İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. ile Eko İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti.'dir. Litton, ürün satışını adı geçen şirketlere yapmaktadır. Raportörlerce söz konusu şirket yetkilileri ile yapılan görüşmeden, VCCS ekipmanlarının temini ile ilgili olarak her firmadan ürün temin etmekte serbest olduğu, teknik şartnamelerde istenen teknik özellikleri karşılayan bir çok firma bulunduğu ve bunların herhangi birinden ürün temin edilmesinin önünde fiili veya

¹ CR4 indeksi pazarda faaliyet gösteren en büyük dört şirketin pazar paylarının toplanması ile hesaplanmaktadır. Buna göre; CR4 < %40 ise pazardaki teşebbüsler etkin bir şekilde rekabet etmektedirler. Bu durum ana firmaların ortalama %10 dan daha az bir pazar payına sahip olduklarını ve daha az pazar payına sahip çok sayıda firma tarafından takip edildiklerini göstermektedir. %40 < CR4 < %60 ise pazar gevşek oligopolistik (loose oligopoly) bir yapıya sahiptir. CR4 > %60 ise pazar dar oligopolistik (tight oligopoly) bir yapıya sahiptir.

hukuki bir engel bulunmadığı anlaşılmıştır. Nitekim yine Raportörlerce Zafer Elektrik İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin yetkilisiyle yapılan görüşmelerde, askeri alandaki ihalelere katıldıklarını, Litton marka VCCS ekipmanlarının Türkiye'de yaygın olduğunu, askeri alanda yapılan ihalelerde sadece NATO üyesi olan ülkeden ürün temin edilmesine izin verildiği, onun haricinde yüklenici firma olarak ihaleye girildiği zaman her firmadan teklif alındığı ve bunların teknik şartnamelerde kriterleri sağladığı, geçmiş dönemlerde İtalya'da faaliyet gösteren başka bir firmadan da ürün temin edildiği belirtilmiştir. Ağırlıklı olarak sivil havaalanları ihalesine katılan Eko İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti. yetkilisi ile yapılan görüşmede ise ürün seçimi konusunda herhangi bir kısıt bulunmadığı kendilerinin bir ihaleye girdikleri zaman her firmadan teklif alabildikleri ve tercihlerini bu tekliflere göre oluşturdukları ifade edilmiştir.

Sektöre yeni girişler incelendiğinde, son beş yılda belirgin bir pazar payına ulaşmamakla birlikte iki yeni şirketin (Redflex Communication ve Motorola CSTI) VCCS ekipmanları piyasasına girdiği görülmektedir.

Öte yandan, devralma işleminin tarafları ürettikleri ürünlerde birbirlerinin alıcısı konumunda değildirler. Dosya mevcudunda, bunun tek istisnasının, yurtdışında yapılan bir projede yüklenici olarak faaliyet gösteren Northrop'un Litton'dan sınırlı sayıda (birkaç adet) cirokopya idare edilen havacılık ürünü satın alınması olduğu görülmektedir. Bunun haricinde iki şirket arasında herhangi bir ürün alışverişi söz konusu olmamıştır. Bu nedenle devralma işleminin herhangi bir dikey bütünleşmeye yol açmayacağı da anlaşılmıştır.

Northrop devralma işlemi sonrasında, gemi inşa sektöründe ve aynı zamanda hava deniz platformlarında yön sistemleri konusunda ve diğer askeri havacılık elektroniği sektöründe faaliyet gösterebilecektir. İki şirketin, faaliyet alanlarının farklı olması ve ürettikleri ürünlerin birbirleri ile çakışmaması nedeniyle faaliyetlerinin birbirlerini tamamlayıcı nitelikte olduğu söylenebilir. Nitekim Avrupa Komisyonu ticari ve askeri gemiler ve geliştirilmiş elektronik sistemler üretimi ile uğraşan Litton'un Northrop tarafından devralınmasının herhangi bir dikey veya yatay entegrasyona yol açmayacağı gerekçesi ile onay vermiştir.

I- SONUÇ

Yukarıda yer verilen tespitler ve değerlendirmeler doğrultusunda; Northrop Grumman Corporation tarafından Litton Industries Inc'in devralınması işleminin;

1. tarafların sahip olduğu toplam ciroları yönüyle 1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ kapsamında izne tabi bir devralma işlemi olduğuna,
2. bu işlem sonucunda, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 7. maddesi çerçevesinde, ilgili ürün pazarlarında hakim durum yaratılması veya mevcut bir hakim durumun güçlendirilmesi ve böylece rekabetin önemli

01-27/258-73

ölçüde azaltılmasının söz konusu olmaması nedeniyle bildirim konusu devralma işlemine izin verilmesine,

OY BİRLİĞİ ile karar verilmiştir.